

~~G. 1124~~ EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

V-37

SIGNAT. MDCCCXIII.

35
DEO DUCE,
INSTITUTIONUM PHILOSOPHICARUM
Exercitatio IV.

EX PARTE GENERALI METAPHYSICÆ
CONCEPTVM ENTIS,
& hujus Oppositum, NON-ENS
explicans.

1572
Quam
In Celeberrimâ Bregelanâ
SUB PRÆSIDIO

VIRI CLARISSIMI & EXCELLENTISSIMI
Dn. M. MICHAELIS EIFLERI
Logicæ Professoris Ordinarii, & Alum-
norum Electoralium Inspectoris, Præceptoris
ac Promotoris æternùm colendi

RESPONDENS
SAMUEL CZERNACK
Bobotensis Ungarus

In Acroaterio Majori Veteris Collegij
publicè ventilandam ad d. 30. April. horis
matutinis proponit.

REGIOMONTI,
Typis JOHANNIS REUSNERI,
Anno M. DC. XLI.

Reto Ono Johann Lochmann, Pesti. Sentolypsch.

ERGA VIROS

Generosissimos, Nobilissimos, maximeq; Strenuos, Patriæ Patres celeberrimos,

Dn. STEPHANUM ASGUTHI, D. Dubravicâ, Vice-Comitem Comitatus Zolienfis dignissimum, Nutricium ac Mœcenatem perpetuò honorandum, Dnm. gratiosissimum.

Dn. STEPHANVM SOOS, D. Polthar, Dnm in Garambszeg, Equitem auratum, Sac. Cæs. Regiæq; Maj. Aulæ Familiarem, Fautorem & Patronum multis nominibus colendum.

Dn. DANIELEM BERKIUM, Sedis Nobilitariæ quæ Veterosolii est Assessorem meritissimum, Promotorem venerandum.

UT ET

Reverendos, Nobiliss. Clarissimos,

Dn. JOHANNEM PINNERIUM, Ecclesiæ Germanorum, quæ Novisolii Montanorum est, Pastorem fidelissimum, ut & Scholæ ibidem Inspectorum, vigilantissimum, Promotorem æternum suspiciendum.

Dn. SAMUELEM BARTHOSOVITZ, in Ecclesiâ Slavorum Novisolii Montanorum, Verbi Divini Ministrum primarium, Evergetam, Fautorem, Patrem, filiali devotione suspiciendum.

Dn. GABRIELEM PISCATOREM, Ecclesiæ Lipschensis Pastorem dignissimum, Venerabilis Contubernii, quod Veterosolii Ungarorum est, Seniore meritissimum, Fautorem benevolum.

Hisce primitiis studiorum Academicorum, Publico animi devoti argumento, gratitudinem suam

τιμῆς ἐνεκα testatur

SAMUEL CZERNACK Respondens.

De ENTE quoad Conceptum.

CAP. I. De Conceptûs Entis Varietate.

Entis Conceptus Realis est tum Actualis; partim Objectivus, partim Formalis: tum Potentialis.

EXPLICATIO.

§. 1. Ad exactiorem Entis notitiam, pleniorémq; contemplationem definitivam cura *Conceptûs* non parùm confert: quippe nil à nobis intelligitur sine conceptu; sed oportet ut cognoscibile sese sistat menti nostræ, per certam ideam, quâ mediante conjungitur intellectus cum objecto. Suntq; duo cum primis circa Conceptum Entis advertenda; *Varietas, & Proprietas* ejus.

§. 2. Ac initio quidem ad varietatem respiciendo; *Conceptus Entis* est vel *Medius*, & ipsius vocis: vel *Ultimus*, & rei per vocem significatæ. Quam distributionem annotamus propter eos, qui cum Ferrariense 1. contra Gent. c. 34. statuunt, Conceptum Entis quoad nomen quidem unum esse, sed non quoad rem nomine designatam. Ejusq; veri-

tas inde patet, quod etiam in particulari conceptus quid nominis à conceptu quid rei distinguatur. Ille *medius* salutatur, quod qv. medium, ad aliud, nempe rem ipsam, ducat: hic *ultimus*, quod in eo mens acquiescat, nec ulterius eum ad aliud cognoscendum dirigat.

§. 3. Porro *Conceptus Ultimus* est vel *absolutus*, quò simpliciter Ens secundum se representatur: vel *connotativus*, quò cõplicatur in totali ratione passionum transcendentium, v. gr. quat. Ens ut indivisum in se, dicitur Unum; ut expers defectûs eorum quæ requiruntur ad ipsum, Perfectum audit. Nam ut affectiones entis sint positivæ, necessariò connotant & implicant entitatem, cum ipsæ secundum id quod enti superaddunt, non

K

non

non sint aliquid positivum, ne summa simplicitas Entis labefactetur. Verum conceptus connotativus non est presentis instituti; consideramus enim hic Ens uti Modis suis contradistinguitur.

§. 4. Insuper *Conceptus Entis absolutus* est vel actualis, vel potentialis. *Actualis* est, qui convenit Enti prout ab inferioribus quodammodo distinguitur, & citra respectum ad contractionem attenditur. *Potentialis*, qui debetur Enti, secundum quod ad inferiora sua contrahitur. Nam ut alias Universalia partim penes id quod in sua ratione formali tantum includunt, ut totum actuale; partim secundum quod inferiora suo modo continent, ceu totum potentiale, spectari possunt: sic etiam Ens, & rationem suam ab inferioribus præcisam habet; & hæc potestate quâdam cohibet. Unde conceptus ejus actualis & potentialis.

§. 5. *Entis Conceptus Actualis* est vel *Objectivus*, vel *Formalis*. Nam ut quodvis objectum scientiæ particularis duplicem statum experitur, unum absolutum & intrinsecum,

quem secundum se tenet; alterum respectivum & extrinsecum, quem per ordinem ad intellectum, illud cognoscentem, subit: sic & Ens, objectum scientiæ generalis, utrumque sortitur. Quippe spectatur & juxta rationem quam in se possidet, ac ut in naturis determinatis radicum, ad cognoscendum intellectui nondum objicitur: & prout in esse cognito mentem nostram actu respicit, ac in ejus prospectu sistitur. Idque sub habitudine tum moventis intellectum ad sui cognitionem: tum terminantis eundem in cognitione. Quocirca duplicem conceptum agnoscit; alterum Objectivum, alterum Formalem.

§. 6. *Entis Conceptus Objectivus* est ipsum Ens, quatenus intellectum nostrum movet, eidemque per sui speciem representatur ad cognoscendum. *Ipsam Ens*, inquam; adeoque non hoc aut illud particulare, sed quod à conditionibus individuantes, intellectus agentis beneficiò vindicatum, in omnibus atque singulis particularibus intimè concluditur. Et vocatur (1) *Conceptus*; non

non secundum intrinsecam rationem; sic enim non est verè conceptus, sed ratio concepta: verum quoad *extrinsecam denominationem*, à conceptu formali, quatenus hunc in intellectu possibili productum causatur; & actum intellectus formaliter concipientem, ac in se tendentem, terminat. (2) *Objectivus*; quia præ se fert rationem materiæ, circa quam conceptio formalis versatur, & ad quam intellectus directè tendit. Hinc etiam *intentio passiva* salutatur.

§. 7. *Entis Conceptus Formalis* est species intelligibilis, per quam ipsum idealiter ad cognoscendum intellectui præsens est. Alii cum Fonseca l. 4. Met. c. 2. q. 2. s. 1. dicunt, esse similitudinem actualem, quam intellectus sibi format de Ente cognoscendo. Sicq; contradistinguunt Conceptum Speciei, quæ tanquam habitualis similitudo sit in intellectu. Vocatur autem (1) *Conceptus*; per *intrinsecam attributionem*: quia veluti proles intellectus est, in qua concipiendâ formandâq; sese mens exerit. Nam ut ex congressu maris & foeminæ concipitur

foetus in utero: sic ex concursu rei cognoscendæ, per *speciem impressam*, cum intellectu, concipit intellectus in se qv. sobole, quæ dicitur species *expressa*, quâ tanquam imagine repræsentatur objectum, quod cum intellectu secundum se conjungi non potest. (2) *Formalis*; quia formalis terminus conceptionis mentalis existit; estq; forma quædam inhærens intellectui, per modum qualitatis, quâ formatur, & exornatur; Ens sub ea forma, secundum quam intelligitur, repræsentans. Hinc etiam appellatur *intentio activa*, quod per ipsum, ceu medium, intellectus cognitionem Entis intendat. Item *νοημα*; *verbum mentis*; *idea*; *formalis rei ratio*: puta non realiter, sed intentionaliter.

§. 8. Quamquam autem hic potissimum intendamus *Conceptum Objectivum Entis ut sic*, tanquam subjecti primæ Philosophiæ; tamen propter difficultatem ejus, Formalis, ceu nobis notior, non omnino negligendus est. Et quidem Utriusq; porro notanda venit, tum diversitas, tum varietas. *Diversitas* quidem inter *Conceptum Entis Objectivum & Formalem*

malem non tantum in eo consistit, quod objectivus ita solum denominetur propter habitudinem ad conceptum formalem; qui secundum internam rationem conceptus est: verum etiam in eo, quod *Objectivus* verè sit *Transcendens*; est enim ipsum Ens in ultima præcisione, quatenus ad cognoscendum objicitur intellectui: Formalis autem, *qualitas singularis*, inhærens intellectui concipientis subjectivè; quemadmodum omnes alii conceptus formales quarumcunq; rerum.

s. 9. Quoad *Varietatem* verò, distinguit Fonseca cit. loc. s. 3. Conceptum Entis, & Formalem & Objectivum, in omnino distinctum, quò determinatè repræsententur omnes entitates simplices, quas Ens immediatè significat: & omnino confusum, quò simplices entitates ac differentiâ contractante non compositæ, solum indeterminatè repræsententur: & *medium*, qui partim distinctus, partim confusus sit, quò repræsentetur una particularis entitas expressè, nempe substantia; cæteræ tantum implicitè, quatenus o-

mnes cum substantia proportionè quadam conveniunt. Verum rectè divisionè hanc impugnat Svarez D. 2. s. 1. n. 4. seqq. Quippe distinctionem & confusionem debemus secundum idem attendere; Fonseca verò sumit distinctam cognitionem secundum particulares rationes, quæ prout tales Entia non vocantur. Hic ergò præcisè sistendum est in Ente quà sic; & ita conceptus ejus, qui rationem entitativam in se spectatam distinctè repræsentat, semper confusus est & indeterminatus respectu particularium entium, ut talia sunt. Neq; Conceptus Medium, qui partim distinctus, partim confusus sit, consistere potest. Nam conceptus Substantiæ longè distat ab Entis conceptu; quoniam ille solius est substantiæ, quam formaliter repræsentat secundum propriam rationem ejus, nec accidenti communicatur: hic v. se communiter & indifferenter habet ad substantiam & accidens. Nec etiam unius analogati conceptus involvit conceptum alterius; sunt enim secundum rationem suam divisa: proindeq; nec conceptus substan-

substantiæ cohercebit accidens. Imò quanquam accidēs dicat habitudinem ad substantiā, tamen conceptus substantiæ nequaquā hanc habitudinē repræsentat, quippe datur substantia quæ nullum accidēs admittit. Conferatur Suarez D. 2. s. 1. n. 4. seqq.

§. 10. Sic verò Conceptus Entis Objectivus & Formalis exurgit; cum intellectus noster, quicquid ex parte rei datur, & revera dari potest, intuetur, atq; non solùm proprietates individuantes, verùm etiam quamcunq; rationem dissidentem, ab omnibus atq; singulis cogitatione dimitten-

do, tandem id solùm attendit in quo quæcunq; sunt, aut saltem esse possunt, intime conspirant, sibiq; realiter similia sunt, advertit ipsum ESSE, quòd omnia quasi combibebunt: illud movet intellectum agentem, ut apprehendat ipsum, & in intellectu patiente speciem expressam efformet, quæ corā mente repræsentetur illud Esse communissimum. Atq; sic, quod penes statum objectivum fundamentalem, in individuis diffusum ac infinitum ferè dispersum erat, debitam unitatem ac communitatem nanciscitur. Verùm hæc plenius alibi proponetur.

CAP. II. De Conceptu Entis Proprietate.

Proprietates Conceptus Entis sunt in primis Unitas, Præcisio, Simplicitas, & Analogia.

EXPLICATIO.

§. 1. Tres priores concernunt Conceptum Actuale; *ultima*, Potentialem. Et quidem I. quoad Unitatem; tres circa Conceptum Entis sententiæ celebres occurrunt; Ia detrahit Unitatem conceptui, tam formali, quàm obje-

ctivo; cui cum vetustioribus Thomistis ex recetioribus ad stipulantur Cajetanus, Ruvio, Zanardus, aliiq;. Iia concedit unitatē cōceptus formalis, & negat unitatē objectivi; cui favent Hervæus, Flandria, Soncinas, & alii. IIIa statuit
K 3 utrumq;

utrumq; conceptum, & ob-
iectivum & formalem, Unum
esse; quam cum Scotistis Sya-
rez & alii pleriq; defendunt:
nec à veritate forsan abludit.
Ac ut eò rectius intelligatur,
prænotamus; *Unitatem Con-
ceptus* esse passionem, quâ ratio
quidditativa præcisè sumpta
sefe non multiplicata, sed indi-
visa sistit. Estq; vel *Rationis*,
quâ quidditas longè diffusa,
multisq; particularibus com-
municata, tantùm intellectûs
operâ, formaliter indivisa con-
stituitur: vel *Rei*, quâ quiddi-
tas ex parte sui divisionem in
se nescit, & divisionem ab aliis
sustinet. Quò suppositò sint
Assertiones:

§. 2. I. *Entis Conceptus Obiecti-
vus est Unus. Patet, 1. ex conceptus
formali qualitate.* Nā datur unus
conceptus formalis; uti postea
constabit. Ergò datur eti-
am ejusdem unus conceptus
objectivus: quia Formalis,
si verus sit, conformatur obje-
ctivo; nam prout objectum
cognitum est in se, sic etiam
movet, & terminat potentiam
cognoscentem: quæ conce-
ptum formalem parit, ceu me-
dium apprehensivum conce-
ptûs objectivi, quò fit intelle-

ctio. Quemadmodum igitur
aliàs unitas imaginis ex unita-
te rei repræsentatæ pendet, sic
etiam unitas conceptûs forma-
lis, tanquam imaginis spirita-
lis, ex unitate conceptûs obje-
ctivi, tanquam exemplaris,
nascitur. II. *ex Essendi rerum
omnium communitate.* Nam
quodlibet Ens reale positivum
in particulari reverâ conveni-
entiam intrinsecam habet cum
aliis in essendo. Quippe mi-
nùs distat ens & ens, quàm ens
& non-ens. Possunt E. sub
præcisa ratione quâ conveni-
unt inter se res omnes cogno-
sci; proindeq; conceptu quo-
dam communi repræsentari.

§. 3. II. *Entis Conceptus
Objectivus est Unus Ratione.* Pa-
tet; Ens penes statum obje-
ctivum idealem non est singula-
re, sed universale: puta, Sub-
jectum scientiæ communissi-
mæ. Jam Universalia sunt,
formaliter ab intellectu, per
actum ejus comparativum, &
præcisivum. Quapropter &
Unitas eorundem universalis
est, indeq; per operationem
intellectûs orta; quam non-
nulli *fundamentalem* appellant,
eò quòd universalia ratione
fundamenti sint in rebus, ab
intelle.

intellectu ratione comple-
menti.

§. 4. III. *Entis Conceptus Formalis est Unus.* Patet, i. *rati-
one*; nam datur unus conce-
ptus objectivus Entis: igitur
& unus formalis; quò confor-
mis existat objecto, tanquam
signum formale signato suo.
Quippe conceptus formalis
habet totam rationem & uni-
tatem suam ab objecto, quod
aliquam Unitatem præsuppo-
nit, si conceptus formalis unus
est: quia conceptus objectivus
nihil aliud est quàm objectum
cognitum per conceptum for-
malem. ii. *experientiâ*; nec
enim cum audimus Ens nomi-
nari, mens nostra distrahitur
in plures conceptus, neq; plu-
res naturas aut quidditates ex-
pressiores in prospectu sibi si-
stet, sed potius ad unam simili-
tudinem & conceptum repræ-
sentativum Entis ut sic, colli-
gitur, nihil de rationibus par-
ticularibus entis cogitando:
non secus atq; cum substanti-
am, corpus, animal, hominem,
audit appellari, propriam ho-
rundem ideam efformat.

§. 5. Neq; Conceptus
hic unus tantum *nominis* est.
Nam omnis conceptus est pri-

or voce. Vocem ergò conce-
ptus quasi parit, ut ejus admi-
niculò foràs prodeat, aliisq;
notificetur, ac insinuetur. Imò
quoniam Ens, ut vox, unum
est, & materialiter, spectando
sonum, & formaliter, atten-
dendo significatum, & hoc ex
impositione prima, vi cujus
non insinuat immediatè natu-
ram aliquam sub determinata
ratione, proindeq; nec res se-
cundum quod inter se diffe-
runt, sed prout inter se conve-
niunt, atq; similia sunt; etiam
huic voci conceptus unus for-
malis respondebit, quàm signi-
ficatum illud immediatum &
adæquatum intellectui repræ-
sentetur. Et ita quidem En-
tis conceptus formalis unus
est, ut, licet secundum nume-
rum in diversis subjectis, vel
etiam in eodē diversis tempo-
ribus, aut æqualiter, aut secun-
dum magis minusq; claram
apprehensionem, multiplice-
tur, non possit esse plures se-
cundum habitudinem ad ob-
jecta magis determinata: quip-
pe cum descenditur ad ea,
multiplicantur conceptus for-
males ipsarum naturarum par-
ticularium, & non conceptus
Entis ut sic.

§. 6. IV.

§. 6. IV. *Entis Conceptus Formalis est Unus Re.* Patet. Unitas rei singularis est realis. Atqui conceptus Entis formalis est vera qualitas singularis, inexistentis intellectui concipientis, cui per modum imaginis expressæ repræsentat Ens objectum. Ideò realis etiam erit tum ipse, tum unitas ejus.

§. 7. II. quoad *Præcisionem*; ea dicit secretionem, per simplicem intellectûs apprehensionem, ita factam, ut unò cognitò, non cognoscatur aliud. Estq; vel *Rei*, quâ quid ante mentis operationem, ex parte sui, diversum est ac distinctum ab iis à quibus abstrahitur: vel *Rationis*, quâ solùm intellectus, ob imbecillitatem suam, in apprehendendo ceu distincta sumit, quæ penes se sunt indivisa. *Conceptus* ergò *Præcisus* dicitur, qui distinctus ab aliis, nil eorum includit, à quibus abstrahitur; sive quoad rem, sive tantùm quoad modum apprehendendi nostrum, qui non semper adæquatus est ipsis rebus, at tamen propterea non statim falsus. Hisce præcognitis sint iterum *Affertiones*:

§. 8. I. *Entis Conceptus*

Objectivus est ab inferioribus præcisus. Patet experientiâ; nam Ens concipiendo non apprehendimus determinatè substantiam aut accidens, aut aliam quamcunq; naturam contractam: sed aliquid omnibus naturis particularibus reverà commune, quod similitudinem & convenientiam in Essendo nuncupamus. Imò si non esset præcisus, non esset unus: nec in inferiora dividi posset; utpote quæ jam in se contineret.

§ 9 II. *Entis Conceptus Objectivus est præcisus non re, sed Ratione.* Quod præcisus sit, 1. non re; vel eo patet, quod in Deo propter summam simplicitatem ejus à propria natura Dei neutiquam Ens realiter præscindatur. Quicquid autem enti quâ sic convenit, illud etiam debetur omni, quod sub ente datur. 2. sed *ratione*; patet, quia quod præcisum est, & tamen non realiter, id præcisum est ratione: nam medium nullum hîc obtinet; æque sicut in distinctione.

§. 10. III. *Entis Conceptus Formalis est ab aliis conceptibus formalibus suorum inferiorum præcisus.* Patet: nam intellectu

ctus

Entis noster format ideam Entis in genere, non attingendo distinctè proprias inferiorum rationes quidditativas; ut experientia testatur. Et aliàs semper in se distincti conceptus formales adaptantur distinctis objectis cognoscendis, ut distincta fiat cognitio.

§. II. IV. *Entis Conceptus Formalis est præcisus secundum rem.* Patet; quia gaudet unitate reali: gaudebit ergò simili præcisione; quandoquidem unitas sequitur præcisionem, ut causam. Unde si præcisio non est realis, nec unitas realis esse potest; & vicissim. Quid, quod intellectus noster, si, propter imperfectum & inadæquatam modum concipiendi suum, etiam ea dividit, quæ non sunt in se distincta, semper aliàs, conceptus realiter distinctos formet; quomodo conceptus veritatis, justitiæ, misericordiæ divinæ realiter in nobis sunt præcisi, licet attributa DEI secundum se non distingvantur. Quoniam ergò conceptus Entis ut sic in repræsentando præscindit à propria ratione substantiæ qua sic, accidentis, & omnium aliarum rerum particularium; etiam idea quæ

menti sistitur objectiva ratio quidditatis in communi, realiter à conceptibus propriis eorundem distincta formabitur.

§. 12. Manifestum est inde, quòd conceptus Entis, tam objectivus, quàm formalis, non implicet *plura*: quæ sint; seu *disjunctivè*, Substantia **VEL** Accidens, ut sic: hoc n. & experientiæ reclamatur, & univocationem infert, juxta Svarezium D. 2. s. 2. n. 9. Seu *copulativè*, Substantia **ET** Accidens, ut sic: aliàs prædicationes in quibus Ens inferioribus suis attribuitur, essent non tantum nugatoriæ, sed etiam falsæ, quodvis n. particulare simul substantialem & accidentalem quidditatem contineret; quod absurdum est. Seu *simpliciter*, & sine disjunctione, vel copulatione, Substantia - Accidens, utramq; naturam continendo vel formaliter, quippe contradicit iterum experientia; nam ubi vocem Ens audis, id præcisè concipis, quod est, non determinatè, quod est per se subsistens, in alio; vel eminenter, nam hic modus in universalis particularia secundum adæquatam formalitatem suam, propriasq; naturas distinctè

L

etè

Etè concipiendi non cadit in intellectum humanum. Seu *substantia*, expressè, rationes a. accidentium, tanquam Entis analogata secundaria, confuse; nam experimur, sæpè nos evidenter scire quod aliquid verum Ens sit, & tamen adhuc dubitare, num substantia sit, an accidens: unde conceptus Entis conceptum substantiæ non includet; nec accidentis. Seu *omnes entitates simplices*, in quas proximè dividitur ens, tanquam in decem summa genera, prout tales sunt & inter se distinguuntur: nam hoc itidem experientia diluit. Imò difficilius adhuc est unò cognitionis actu tot naturas determinatas apprehendere, quam quidem tantum substantiam & accidens. Plura legantur apud Svarez D. 2. s. 1. 2. 3.

§. 13. Neq; tamen hæc *Abstractio*, quam Ens habet, est per separativam exclusionem unius gradûs ab alio; quippe conceptus Entis objectivus non est præcisus secundum rē, ut ens divelli possit ab iis quæ sub ipso sunt, sed ipsum in modis suis contrahentibus, & in propriis rationibus omnium rerum essentialiter imbibitur:

verum per *præcisivā cognitionem*, quā considerādo quidditatem non prout est in hac & illa re propria; sed juxta similitudinem, quam inter se res omnes fortiuntur, conceptus Entis ut sic habetur. Adeoq; concipitur Ens non attendendo vel modos ejus contrahentes, vel ipsa particularia: licet è converso nec modi contrahentes, nec ipsa particularia citra cohibitionem entis veniāt, quippe quod propter transcendentiam suam in omni conceptu reali positivo latitat; ut ita locum hic inveniat *præcisio non mutua*, quā concipitur ens sine modis, & inferioribus suis, at non vicissim.

§. 14. III. Quoad *Simplicitatem*; ea satis apparet ex præcisione: quoniam enim Ens nil eorum quod particularibus quocunq; modo proprium est includit; insuper etiam ab Ente simplicissimo præscindit; utiq; non potest non esse conceptus ejus in se summè simplex, à quo prorsus exulat omnis compositio. Præterea tandem in eo terminatur omnis resolutio, tanquam in extremo cognitionis fastigio, quod supra se nihil amplius habet,

bet, quò mens nostra concipi-
endo fatietur. Inde nec Defi-
nitionem propriè dictam Ens
admittit, sed solùm descripti-
ones; quæ videntur potius no-
minis significationem distin-
ctiùs declarare, quàm ipsam
rationem quidditativam ulti-
matè præcisam explicare.

§. 15. Convenit a. Enti Sim-
plicitas, quæ *compositionem* non
tantùm *ex his*, sed etiam *cum his*,
nescit: quippe determinati
conceptus Entis æquè simpli-
ces sunt, ac ipsum Ens; quod
contrahitur non per modum
compositionis, super additis
differentiis, sed solùm per mo-
dum expressioris conceptio-
nis, determinatiùs appren-
dendo quidditatem hujus &
illius sub Ente comprehensi.
Proindeq; conceptus Substan-
tiæ, Quantitatis, Qualitatis, &
aliorum, non includit duos
conceptus partiales, actu sepa-
rabiles, sed qui tantùm ratio-
ne discriminantur, ceu *confu-
sus*, quò determinatæ rationes
essendi penes convenientiam
atq; similitudinem quam inter
se reapse fovent, percipiuntur;
& magis *expressus*, quò concipiuntur
eadem secundùm de-
terminatum modum, cuique

proprium. Atq; sic in inferio-
ribus Entis superius & inferi-
us occurrit, non per additio-
nem partis ad partem, sed per
apprehensionem confusioris
& expressioris naturæ. Propter
ea quoq; *suprema genera primò
diversa* dicuntur, quod non in-
cludant determinatas diffe-
rentias, quæ sint extra ratio-
nem Entis, in quo confuse
conveniunt, sed seipsis diver-
sitate habeant in propriis &
determinatis quidditatibus su-
is. Hinc Conceptus Substan-
tiæ qua sic, & in eo conceptus
Perseitatis, objectivè non di-
stingvuntur ut quod & quo; sic-
ut nec in Ente quod & quo
differunt; sed tantùm ex modo
concupiendi, quia mens nostra
non potest explicare simplicia,
nisi juxta modum composito-
rum. Et propter eandem cau-
sam non est Ens simplicius DE-
O, quamvis in modo quo con-
cipitur sit abstractius: quippe
non apprehendimus infinita-
tem, quâ limitatur Ens ad DE-
um, tanquam modum addi-
tum enti, sed solùm ut expres-
sioem rationem ejusdem Esse,
quod DEO convenit. Confe-
ratur Svarez D. 2. f. 2.

§. 16. IV. Quoad *Analo-
giam*

L 2

giam; hanc sustinet Ens per ordinem ad inferiora, proindeq; juxta conceptum potentiale, & statum Universalē, aptitudinem ejus ineffendi suis inferioribus attendendo; quibus non solum quoad nomen, verum etiam secundum Definitionē suam, Ens verē convenit, attamen ordine quōdam, & inæquali participatione. Nam non solum Substantia, sed etiā Accidens, & quæcunq; sub eo sunt, Ens appellantur, & essentiam habent; ut operationes, aliaque realis essentiae documenta, quibus non destituuntur, satis arguunt.

§. 17. Est igitur hæc *Analogia*, non *proportionis*; ea namq; consistit in sola similitudine, quā pluribus nomen est commune, sed ratio substantiæ secundum nomen planè diversa: nec *denominationis* extrinsecæ; nam hæc consistit solum in respectu plurium ad unum, in quo solo quidditas aliqua formaliter inest: sed *attributionis* intrinsecæ; quā secundum nomen & definitionem aliquid

fese communicat inferioribus, & quidem per dependentiam unius participantis ab alio, sicquē secundum prius & posterius. Etenim Ens formaliter inest tam Accidenti, quàm Substantiæ; sed tamen non æq; primò, cum ad accidens prius delabi non possit, quàm data sit substantia, tanquam naturale fulcrum quò nitatur ac sustentetur accidens. Verum hæc in parte Speciali, ceu genuinā sede, plenius expenduntur.

§. 18. Interim hæc analogia nil præjudicat Unitati Conceptus Entis. Quamquam n. analogis secundum extrinsecam denominationem unus conceptus haut respondeat, quia nullam inter se convenientiam naturæ formaliter habent, sed plura diversæ substantiæ significantur unā voce, propter ordinem inter ipsa: tamen secus est in analogis secundum intrinsecam attributionem, propter identitatem naturæ, quam formaliter, utut ordine quodam, includunt.

MEMBRUM III. De ENTE, quoad Oppositum, NON-ENS.

Cap.

Cap. I. De Descriptione NON-ENTIS.

Non-Ens est quod non habet Essentiam,

EXPLICATIO.

§. 1. Tandem ad *Non-Ens* devenimus, ut adhuc aliquò modò cognoscatur *Ens* ex *Opposito* suo. Sunt a. & hîc duo potissimùm excutienda; nempe *Non-Entis* partim *Descriptio*, partim *Distributio*. Circa *Descriptionem* verò distinctè tum *Descriptum*, tum *Descriptionem* ipsam perpendemus.

§. 2. Et quidem *Descriptum* est *Non-Ens*; cujus notanda 1. *Derivatio*; quâ conflatur ex particula *NON*, & *ENS*. Estq; prior vox hoc in loco non infinitans, sed negans: quippe *Non-Ens* opponitur *Enti* contradictoriè. Non potest ergò materialiter alia supposita, præter *Ens*, connotare; quod aliàs terminus infinitus facit, utpote qui de formali sic negat, ut interim significet indeterminate quodvis aliud præter id quod voce finita significatur. Hinc pleriq; negant quod *Ens* in omni latitudine sua sumptum, & contra *Nihil* adæquatè divisum, infinitari queat.

§. 3. II. *Æquivocatio*; qua *Non-Ens* significat complexè, propositionem falsam; sive necessariò, sive contingenter: *incomplexè* verò, partim *comparativè*, tum id quod *nondum est actu*, sed in potentia; tum id quod *nondum est absolutū*, sed adhuc in fieri; tum id quod *non est æternum* ac immutabile, sed in tempore productum, & mutationi subiectum; tum id quod *habet esse diminutum*, & ignobilius aliò: partim *absolute*, quicquid rationem essendi simpliciter excludit, adeoq; nec est, nec esse potest. Unde non difficulter intelligis, quomodo nonnunquam *Accidentia*, *Materia*, *Creatura*, *Non-Ens* appellantur; nempe non *αὐτῶς*, sed *παρῶς*, nimirum *Accidens* respectu *Substantiæ*, *Materia* respectu *Formæ*, totiusq; compositi; *Creatura* respectu *Dei*; propter ignobilius *Esse*.

§. 4. III. *Æquivalens appellatio*; quâ *Non-Ens* græcis vocatur *μη ὄν*: latinis *non-Aliquid*,

quid, & Nihil. Hoc a. dicitur tanquam *Ne hilum*; atq; significat vel idem quod infructuosum & inutile; quomodo dicimus, doctrina de Nihilo non est de nihilo: vel idem quod Non-ens; ac dispesci potest in *nihil* (1) *Indispositionis*, quod quidditatem habet, sed ex se prorsus inhabilem ad id quod ex ipso producitur; ex quali nihilo creatio mediata processit. (2) *Privationis*, quod est absentia formæ, præsertim naturalis, per generationem in materiam inducendæ. (3) *Puræ Negationis*, quod prorsus omni quidditate destituitur; quomodo creationem immediatam ex nihilo fieri novimus.

§ 5. Insuper etiam ad Non-Ens æquipollet *Impossibile*. Dicitur n. Ens Impossibile quod habet repugnantiam ad esse per aliquam potentiam; aut finitam, aut infinitam. Includit ergò suâ naturâ contradictionem ad Esse. Peccant inde qui passionem Entis disjunctam Impossibile comminiscuntur, oppositam possibili. Non n. dicit ens sub inadæquato conceptu, quod in entis affectione quacunq; requiritur; sed est secundum se totum pura negati-

o, removens esse, tam actum, quam potentiam existendi negando.

§. 6. *Descriptio Non-Entis*, nomine magis quam re talis; formatur proportionaliter ad Descriptionem Entis. In eaq; 1. Verbum EST latissimò significatu propositionis veritatem, non aliquam entitatem innuit. II. Pronomen QUOD iridem non quidditatem, sed tantum relationem ad descriptum insinuat. III. NON HABERE ESSENTIAM quadrupliciter explicari potest; 1. per ordinem ad *Affectionem*. Atq; sic essentiam non habere significat idem quod nullum attributum sustinere; secundum illud: *Non-Entis nulla sunt qualitates*. Scilicet citra cogitationem intellectus, ei reapse competentes. Hinc etiam Non-Ens, quâ tale, non est sensibile, vel intelligibile, vel appetibile. 2. Per ordinem ad *Operationem*. Atq; sic essentiam non habere significat idem quod non influere causaliter; secundum illud: *non-entis nulla sūt operationes*. Scilicet directæ; nam indirectis, quæ sequuntur ad absentiam alicujus entis, non omnino destituitur. Unde sequitur, quod Non-
Ens

Ens in specie nec Finis, nec
Materiæ rationem ferre pos-
sit. Omnis n. causa positivum
influxum præstare debet, sibi
proportionatum. Consequen-
ter ergo, creationem ex nihi-
lo fieri dicimus, solum ut ter-
mino, non ut subiecto; saltem
physico. 3. per ordinem ad De-
finitionem. Atq; sic essentiam
non habere significat idem
quod non posse distinctis con-
ceptibus quidditativis expli-

cari. Quod n. quidditatem in
se tollit, etiam quidditatis nul-
lam explicationem admittit. 4.
per ordinem ad *Negationem*.
Atq; sic essentiam non habere
significat idem quod involve-
re repugnantiam ad existen-
dum. Hinc & talis descriptio
formari potest: *Non-Ens est
quod repugnat existere. Vel, quod
nullam aptitudinem ad exi-
stendum habet; adeoq; nec est,
nec esse potest.*

CAP. II. De Distributione NON-ENTIS.

Non-Ens est vel purè Negativū, vel Privativum.

EXPLICATIO.

§. 1. *Non-Ens purè Negati-
vum* est, quod omnino nihil est,
quomodocunq; consideretur.
Vocatur etiam *Non-Ens Meta-
physicum*, *Non-Ens simpliciter*, &
Nihil Negativum; quippe quod
ut in se planè nihil est, ita
quoq; nullum ad aliud respec-
tum involvit, nec ullum sub-
iectum denominat. Quam-
obrem etiam *Non-Ens malignum*
nuncupatur, quod entitatem
undiquaq; destruat, ejusq; de-
fectum, sine respectu capacis
subiecti cui tribuatur, inferat.

§. 2. *Non-Ens Privativum* est,

quod respectu formæ nihil est;
sed respectu subiecti quandam
entitatem habet. Appellatur
etiam *Nihil Privativum*, &
Non-Ens quodammodo; quia
Privatio dicit absentiam habi-
tus in determinato subiecto,
quod tanquam sibi naturale,
semper connotat, ut ita non
inconcinne *Non-Ens in Ente* di-
ci possit. Estq; vel *Physicum*, quod
rebus in se principium motûs
& quietis habentibus præter
naturam convenit; ut morbus,
mors: vel *Ethicum*, quod in mo-
res cadit; ut vitium, aut peccatum.

§. Est

§. 3. Est a. non-entis privati-
vi quasi forma *Privatio*; non A-
ctiva, quâ notatur actio causæ
privantis: sed *Passiva*, quæ ni-
hil aliud quàm actionis privã-
tis in subjecto capaci receptio,
Quæ vel *Physica*, notans absen-
tiam formæ substantialis in
materia futuræ: vel *Logica*, de-
signans carentiam formæ cu-
jusq; quæ fuit, aut saltem esse
debit, in certo subjecto. Estq;
vel *Extrinfeca*, rei circumstantis
aut adjacentis, quæ naturalem
perfectiorem non concernit,
ut paupertas, nuditas; item cœ-
libatus, viduatus, quippe ma-
ritum aut conjugem esse, non
simpliciter naturale, sed advē-
titium est: vel *Intrinfeca*, rei sub-
jecto naturaliter debitæ, quâ
sublatâ perfectio naturalis la-
befactatur; & est aut *Partialis*
ac imperfecta, quâ relictâ po-
tentiâ solum actus deficit, ut te-
nebræ nocturnæ, somnus: aut
Totalis & perfecta, qua cum a-
ctu simul *potentia* perit; non
quidem prima, proximè fluens
à forma, nam hæc à subjecto
citra destructionem ejus tolli
nequit, sed *secunda*, consistens
in organorum dispositione, v.
gr. Cæcitas absolute non tollit
visibilitatem, quæ tanquam

proprietas ab anima sensitiva
proximè dimanat, ea namque
remanet etiam in eo qui cæcus
nascitur: sed eam quæ de-
pendet à certa nervorum
opticorum ac humorum in o-
culo constitutione. Nec ab hac
regressus ad habitum datur
naturaliter; estq; præter, imò
contra naturam, quam muti-
lat. Quæ rursus vel *Simplex*,
consistens in mera carentia:
vel *Conjuncta* cum contraria
forma, quam *Habitualē* vocat;
ut morbus, item ex communi
sententia, peccatum originis.

§. 4. Cæterum *Non-Ens Ne-*
gativum & *Privativum*, ut in reb;
sunt, *conveniunt* in eo, quod u-
trūq; 1. dicat de formali nega-
tionē positivi. 2. sit extremum
realis oppositionis, in ipsis reb;
inventæ. 3. possit habere funda-
mentum in re, ratione cujus
ipsi verè convenit. 4. possit de
re, sine fictione mentis, verè
prædicari. 5. possit solum in-
directè per speciem oppositæ
formæ cognosci; partim divi-
dendo, partim cõponendo. *Dif-*
ferunt a. quod Negatio notet
carentiã præcisè; Privatio de-
terminatū subjectū, & in eo ca-
pacitatem connotando. *Le-*
gatur Suarez D. 54 s. 5.

Politissimo Dn. Respondenti.

Discrutiat multos ENTIS CONCEPTUS; habetq;
NON-ENS difficiles, nec sine laude, plicas.
Has dissolve mihi; non ride: qui Sapiens
Cum re præclarum nomen habere cupit.
Scilicet hunc ENTIS CONCEPTUM combibit omnis
Notio, quam formas, ceu rationis opus.
Hanc ergo nunquam plene cognoveris, ille
Ni tibi sit notus cognitionis apex.
Tum quoque de NIHILO non est, sed res bene magna
De NIHILO doctis disseruisse modis.
Ex quo, quicquid habet quod sit, manavit; & in quod,
Mox iterum, quicquid desinit esse, fluit.
Id bene perpendi mecum, Doctissime CZERNACK
Det DEUS ut labor hic Teq;, Tuosq; beet!

M. Michael Eiflerus P. P.

Ad Præstantissimum & Literatissimum
Dn. RESPONDENTEM, Fautorem & Amicum
suum dilectum.

Carmine vix factum laudem? non indiga laudem
Virtus, quæ propriâ fulgida luce satit.
Fac, doctâ madeat sic semper amystide pectus,
Ambrosiâ tali vescere porro diu.
Sic etenim poteris sæclis transcribere famam,
Æternumq; tibi conciliare decus.

Honoris ergo l. mq; f.

M. Matthæus Rackfchanus.

Aniceps multorum violat dubitatio mentes
Comprimit ingenioq; videntes,
Scilicet ut Sacras possint volitare per artes?
Doctis atq; litare Camæenis?
Sed tamen in rebus Modus, ut pulcherrima Virtus
Existit, quem nactus es arte.
Hoc igitur CZERNACKCE modo, pridem tibi noto
Jam clares, & cæpta subinde

Tetua

*Te tua commendant! Laudes mirabitur ætas
Et veros sperabit honores.*

*Sic igitur studiis perge exornare secundis
Rostra, tibi sic laudibus artem
Accumulaturus: Veniet tibi palma, reponet
FATA DEUS sperata labori!*

Literatissimo Dn. Respond. Populari suo
perdilecto hæc apponere voluit
Tobias Aichinger Pofon. Ung. L L. Stud.

GRatuler anne Tibi potius, charissime CZERNACK?
Augurer aut Patrio commoda multa solo?

*Ambiguo dubia versor conamine mentis,
Nam breve, quod tento scribere, tempus habet.*

*Commoda sed Patriæ post hæc cecinisse juvabit;
Nunc solùm cœptis grator, Amice, Tuis.*

*Prosperet utq; Tuos, vasti bonus Arbiter orbis,
Conatûs, animo Totius amante precor!*

*Sic erit, ut multo quondam conamine vites
Quas posuit Zolii noster Apollo, Novi,
Non Patriæ Patres eludant vilibus herbis;
Sed spe, quâ debent, divite vina, ferant.*

Dn. Respondenti Amico fraterno
amore conjuncto apposuit
Adamus Kys Sarvarino - Ungarus
Philos. Stud.

Non satis est Logicen, non Naturalia nosse,
Prudentiam, Moralia?

*Ingenii magno Sophiæ petis impiger Arcem
Ausu, his studiis cupis decus.*

*Laus surget Patriæ his studiis sopitaq; nostro
Pallas resurget in solo.*

Dn. Respondenti Conterraneo & Commensali
honorand: gratulabundus adjecit
Paulus Lochmannus Ungarus.

21 mg. VI 37

ULB Halle
003 913 872 3

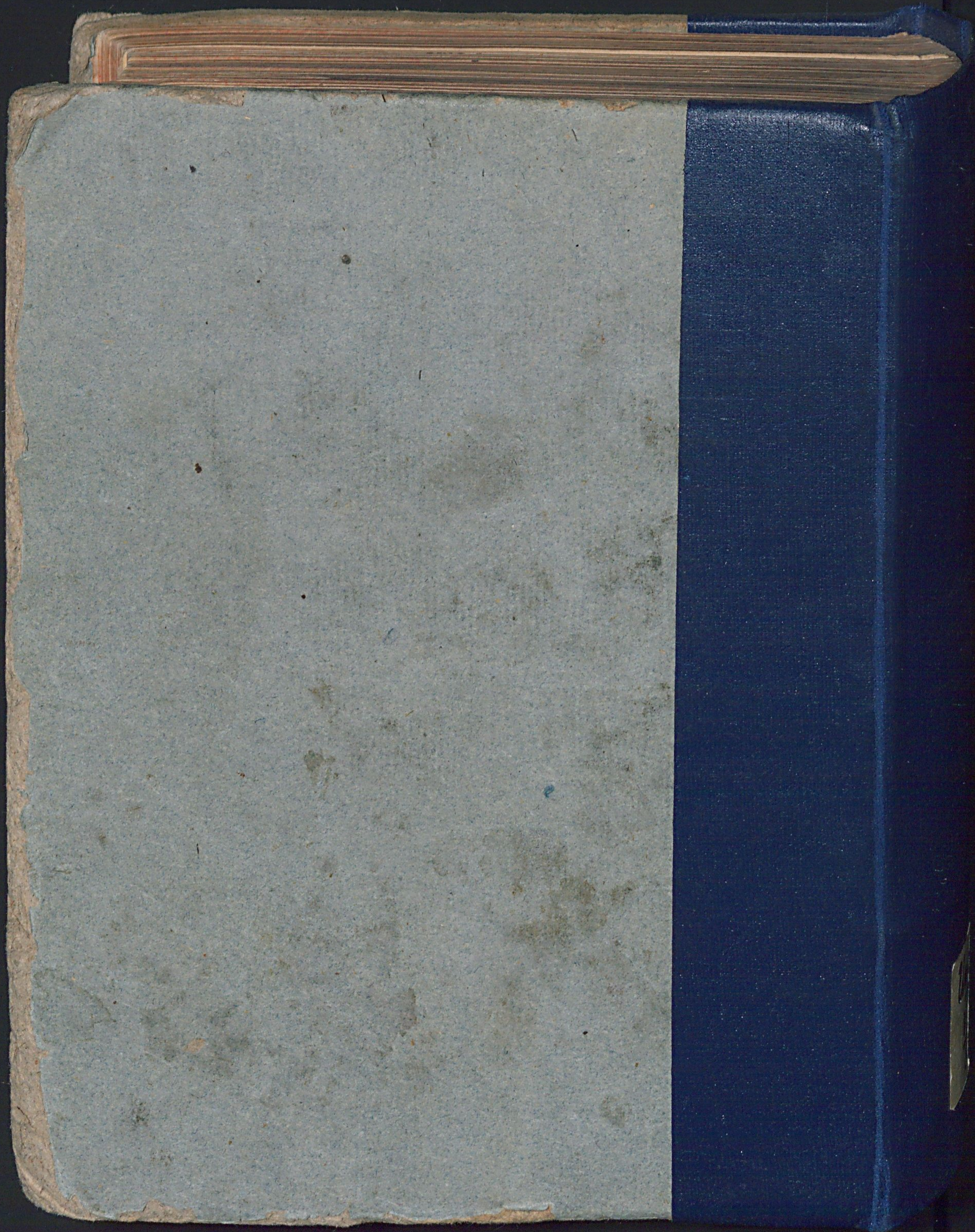

Sl.

V3 17

35
UICE,
LOSOPHICARUM
IV.

METAPHYSICÆ
M ENTIS,
NON-ENS

s.
Bregelanâ
SIDIO

CELLENTISSIMI
LIS EIFLERI
dinarii, & Alum-
ctoris, Præceptoris
um colendi

ENS
ERNACK
garus

Veteris Collegij
d. 30. April. horis
donit.

ONTI,
REUSNERI,
XLI.

Amanno, Pesti. Sentolypsch.